

Nordområdene - Norges ressurskammer

LOs næringspolitiske nordområdestrategi

Vedtatt i LOs sekretariat 29. november 2010

Innhold

1. Innledning	s. 3
2. Befolkning	s. 5
3. Offentlig sektor	s. 5
4. Svalbard	s. 6
5. Forsvarets plass i Nordområdene og sikkerhetspolitikken	s. 6
6. Fiske og havbruk	s. 6
7. Reiseliv	s. 7
8. Kraftsituasjon og el- nettet	s. 7
9. Petroleum	s. 8
10. Infrastruktur, herunder forskning og utvikling	s. 9
11. Industri og maritime næringer	s. 9
12. Malmer og mineraler	s.10
13. Faglig samarbeid og utvikling	s.10

1. Innledning

I LOs handlingsprogram vedtatt på kongressen 11.-15. mai 2009 står følgende om Nordområdene:

”LO mener at Nordområdene må være et av Norges viktigste strategiske satsingsområder i årene som kommer. En offensiv næringspolitikk vil muliggjøre utviklingen av dette området og ivareta norsk suverenitet.

Vi må sikre en bærekraftig forvaltning av de rike fiskeri- og energiressursene. Det må utvikles teknologi som tilfredsstiller miljøkravene i et av verdens mest produktive naturområder. Det potensialet som ligger i fiskeriene, sjømatproduksjon og forskning og utvikling av produkter fra havet knyttet til bioteknologi er viktige både for næringsutvikling og bosetting i området.”

I perioden fra 2002 til 2007 ble folketallet redusert i fire av landets fylker (Oppland, Sogn og

Fjordane, Nordland og Finnmark). Folketallet har imidlertid gått spesielt mye ned i Nord-Norge, der det bare økte i tolv (av i alt 88) kommuner i perioden 2002 – 2007. (St. meld. nr. 12 (2008-2009)). I en framskrivning av folketallet i Nord-Norge fram mot 2030, beregner SSB at denne utviklingen vil fortsette, slik at folketallet i Troms vil øke med ca. 4 prosent den neste 20 årene, mens folketallet i Finnmark og Nordland vil svekkes med rundt 4 prosent i samme periode.

Nordområdenes næringsliv er i svært stor grad tuftet på naturressursene i området. Dette gjelder både fiskeri, energi, malmer, mineraler og metallindustrien. Innenfor disse næringene, som konkurrerer i et internasjonalt marked, har det vært store omstillinger og en betydelig nedgang i antall sysselsatte. I tillegg har området færre arbeidsplasser som krever høyere utdanning. Det har ført til stor eksport av utdannet ungdom. Nordområdene består av store naturområder med sterke

kulturinteresser og betydelige næringsressurser. Området opplever ofte konflikter mellom vern og bruk, konflikter som mange ganger søkes løst gjennom lovreguleringer som i verste fall kan bli et hinder for næringsutvikling i området. En debatt pågår nå om å legge store deler av Lofoten og havområdene utenfor ut som verdensarvområde. LO vil arbeide for at ulike interesser i størst mulig grad finner sin løsning i sameksistens.

De neste 20 årene vil Norge ha en sterk økning i sysselsettingen i offentlig sektor, mens det forventes en nedgang i antall industriarbeidsplasser. I Nord-Norge vil offentlig sektor bare de neste åtte årene trenge 20 prosent

flere hender, vesentlig innen helse og omsorg. For LO må hovedstrategien i nordområdesatsningen være å bidra til næringsutvikling og nye arbeidsplasser både i privat og offentlig sektor. LO vil bidra til å øke forståelsen for at privat og offentlig sektor er avhengig av hverandre, og at begge skaper verdier. En god kvalitet på offentlige tjenester er avgjørende for å sikre attraktive samfunn og dermed arbeidskraft, både til offentlig og privat sektor i nord. Samtidig trenger vi en privat sektor som gir skatteinngang til kommuner og fylkeskommuner. Snøhvitutbyggingen i Hammerfest, der kommunen i dag tar inn eiendomsskatt på i overkant av 150 mill. per år, viser hvor viktig dette samspillet er.

Enigheten mellom Norge og Russland om delelinjen i Barentshavet kan gi store muligheter for både norsk og russisk nærings- og samfunnsliv. Løsningen på delelinjespørsmålet åpner for muligheter og framtidsoptimisme i Barentsregionen som helhet. Fagbevegelsen står som garantist for at arbeidstakernes faglige og sosiale rettigheter ivaretas. En positiv utvikling i Nordområdene må være en nasjonal dugnad hvor LO også er en sentral aktør. LO vil peke på noen områder som må prioriteres i nordområdesatsningen.

2. Befolkning

Nordkalotten samt Nordvest-Russland er det klart tettest befolkede området i hele det sirkumpolare nord. Derfor har fagbevegelsen og myndighetene i disse landene et særlig ansvar for å løfte fram folk og samfunn i sin Nordområdetilnærming.

Frafallet i videregående skoler er høyt i hele det sirkumpolare nord, særlig for menn. For næringslivet i nord betyr det høye frafallet at fagarbeidere må hentes utenfra. For samfunnet betyr det økte klasseforskjeller og helseproblemer. LO vil bidra til å løfte frafallet i nord opp som et viktig politisk tema i utdanningspolitikken.

Det er også av stor betydning at næringslivet og offentlig sektor i Nord-Norge stiller et tilstrekkelig antall lære plasser med kvalitetsmessig opplæring til rådighet.

Nord-Norge har et enda mer kjønnsdelt arbeidsmarked enn resten av landet. Arbeidet for et mindre kjønnsdelt arbeidsmarked må

prioriteres for å gi både kvinner og menn flere muligheter for arbeid.

Kvinner er høyt utdannet, også i nord. Den store sysselsettingsveksten som kommer i offentlig sektor, vil føre til stort press i arbeidsmarkedet. Virksomheter og samfunn som oppleves attraktive for kvinner vil i framtiden ha en betydelig konkurransefordel. LO vil derfor ha et sterkt fokus på likestilling, både i nordområdepolitikken spesielt, og i næringsutviklingen.

Hammerfest og Kirkenes er byer i nord hvor det i de senere årene har vært god vekst både i sysselsetting og tilflytting. Dette viser at næringsutvikling og gode arbeidsplasser er viktig for vekst i kommunene. En utfordring har imidlertid vært boligtilbudet. Dette må det settes sterkere fokus på.

3. Offentlig sektor

Introduksjon og etablering av ny næringsaktivitet i nordområdene krever en kompetent og sterk offentlig sektor, både på statlig, fylkeskommunal og kommunalt nivå.

Dette er en forutsetning, både for balanserte planprosesser, tilrettelegging av næringsarealer og boligtomter, høyt nivå på sikkerhet og beredskap, helse, skoler, barnehager, infrastruktur og kulturtilbud. For LO er det viktig å bygge attraktive samfunn som gjør at arbeidstakerne vil bosette seg der arbeidsplassen er, og at pendling over lange avstander blir redusert til et minimum.

Staten er en stor arbeidsgiver i landsdelen både gjennom Forsvarets aktiviteter og gjennom eierskapet til helseforetakene, utdanningsinstitusjoner og andre foretak. Det er viktig at Staten opprettholder og utvikler sin aktivitet i nordområdene.

4. Svalbard

Arbeidsplasser, næringsutvikling og et livskraftig familiesamfunn i Longyearbyen er de viktigste tiltakene for å opprettholde suvereniteten på Svalbard.

Det satses bevisst på å tilrettelegge for tre næringer: kulldrift, forskning og reiseliv. Store Norske Spitsbergen Grubekompani må derfor få muligheten til å videreutvikle sine aktiviteter. Virksomheten vurderer dette som mulig. LO mener derfor den bør få tillatelse til å åpne ny gruve i Lunkefjell og tiliggende felter.

Det er viktig for Svalbard-samfunnet at Universitetet på Svalbard (UNIS) videreutvikles til å bli en viktig plattform for norsk og internasjonal forskning og utdanning.

Reiselivssatsingen må fortsette innenfor en bærekraftig forvaltning av villmarksområdene.

I forbindelse med utviklingen av seilingsledene i arktiske områder mener LO at to av de nye redningshelikoptrene bør utplasseres på Svalbard.

5. Forsvarets plass i Nordområdene og sikkerhetspolitikken

Den brede politiske enigheten om Norges satsing på Nordområdene må etter LOs mening bety at forsvarets tilstedeværelse i Nord-Norge må være klar og tydelig. Forsvaret er et av flere virkemidler i sikkerhetspolitikken.

Klimaendringene i nordområdene berører sikkerhetspolitiske aspekter, som nye transportruter og endring av fiskeressursene. Dette kan gi nye muligheter, men også utfordringer. Internasjonalt må Norge ta til orde for stabilitet, samarbeid og forutsigbarhet i regionen, noe som også må synliggjøres i forsvarets tilstedeværelse i nord.

6. Fiske og havbruk

Det konvensjonelle fisket har stått overfor store utfordringer både på fangst- og land-siden i mange år. Dette har redusert antallet sysselsatte innenfor denne næringen dramatisk. I Nord-Norge er det i dag ca. 5000 som har fiske som hovedyrke. Landindustrien er redusert med 3000 arbeidsplasser de siste ti årene. Det er viktig for landsdelen at de arbeidsplassene som er igjen i næringen opprettholdes og at nye aktører rekrutteres etter hvert som de eldre går ut av næringen.

Nordland er i dag det største oppdrettfylket i landet. De andre nordnorske fylkene har også en betydelig havbruksnæring. Myndighetene har over tid lagt et godt grunnlag for oppbyggingen av havbruksnæringen i nord. Nord-Norge har mange naturgitte fortrinn for en slik næring. Det offentlig har sammen

med privat kapital brukt milliarder av kroner på oppdrett av nye arter. Ikke alt har lyktes så langt, men fremtiden vil nok vise at flere arter vil bli interessante i oppdrettsammenheng. Det er avgjørende at oppdrettsnæringen videreutvikles på en måte som hindrer økt sykdomsomsfang. Derfor blir forskning og utvikling innenfor dette området svært viktig. Likeledes må det være tilstrekkelig tilgang på areal for næringen.

7. Reiseliv

Nordnorsk reiseliv består i hovedsak av mange små virksomheter med marginal inntjening. De fleste av disse opererer i en kort sommersesong. De større bedriftene, som Hurtigruten og de store hotellkjedene, sliter også med å få til helårs lønnsom virksomhet. I august 2009 ble reiselivsselskapet Nordnorsk reiseliv opprettet. Selskapet skal markedsføre reiselivsnæringen i hele Nord-Norge. Dette vil være et viktig bidrag både for å øke reiselivsaktiviteten og også bidra til helårig virksomhet. For LO vil arbeidet med å få til trygge og helårige arbeidsplasser i næringen være en prioritert oppgave.

8. Kraftsituasjon og el-nettet

Norge og Sverige inngikk i 2009 en avtale om et felles grønt sertifikatmarked. Norge har forpliktet seg til å øke sin produksjon av fornybar energi med om lag 12,5 TWH innen 2020.

Det er enighet om et teknologinøytralt system, det vil si at de ulike produksjonsformene stilles likt.

Selv om mye av våre gjenværende vannkraftressurser er vernet, har Nordområdene ennå et betydelig potensial for utbygging av vannkraft og modernisering av eksisterende anlegg. I tillegg er potensialet for annen fornybar energi, som vind og tidevann, betydelig. Å få utnyttet det totale potensial vil være viktig for videre næringsutvikling i Nordområdene.

I kommende tiårsperiode er samlet investeringsbehov anslått av Statnett til å være 4,3 milliarder kroner. En slik utbygging vil gi en betydelig sysselsetting i anleggsperioden og også være avgjørende for en videreutvikling av industrien både på land og på sokkelen. Dette

må prioriteres, med raskere saksbehandling og en mer fleksibel saksgang både for etablering av ny produksjon og utvikling av nettet. Deler av Nord-Norge har landets høyeste nettleie, noe som gjør nye næringsetableringer i disse områdene krevende. En løsning på dette problemet kan være færre og større nettselskaper i landsdelen.

9. Petroleum

Når det gjelder petroleumsvirksomheten, heter det i "Nye byggesteiner i nord", neste trinn i Regjeringens Nordområde-strategi, at

”Regjeringen vil legge til rette for at petroleumsvirksomheten kan bli en sentral motor for næringsutvikling og økonomisk aktivitet i Nord-Norge”. Det vil også være en drivkraft for forskning og utvikling av fornybare energikilder.

LO-kongressen i 2009 sa blant annet:

”Om det ikke gjøres flere nye funn på norsk sokkel, stagnerer petroleumsvirksomheten. Leiteaktiviteten på norsk sokkel må derfor økes og vi må styrke utvikling av ny teknologi slik at vi kan få mer olje og gass ut av hvert felt. De store mulighetene som ligger for aktivitetsvekst i nord må utnyttes.

LO vil arbeide for igangsetting av konsekvensutredninger med sikte på olje- og gassproduksjon i de stengte og uåpnede delene av Barentshavet, Norskehavet og Skagerak. Utvinningen må baseres på norsk verdensledende teknologi som ivaretar tungtveiende hensyn til miljø, sikkerhet og sameksistens med fiskeri- og reiselivsnæringen. En føre var politikk vil derfor være LOs utgangspunkt for de stengte og uåpnede områder som skal vurderes i forbindelse med revidert forvaltningsplan for nordområdene i 2011.”

10. Infrastruktur, herunder forskning og utvikling

LO slutter seg til Regjeringens ambisjon om å styrke og videreutvikle den kunnskapsmessige infrastrukturen i Nordområdene. LO ønsker å bygge videre på en strategi hvor de ulike forsknings- og utdanningsinstitusjonene samarbeider, slik at forskning og kompetanseutvikling for landsdelen skjer i landsdelen. Naturvitenskaplige forskningsmiljøer i nord har i de seinere årene fått et betydelig løft

Gode og kostnadseffektive kommunikasjoner er nødvendig for å utnytte potensialet for verdiskaping og arbeidsplasser, og dersom nordnorsk næringsliv skal kunne oppnå økte leveranser til olje- og gassindustrien. Dette gjelder spesielt flyforbindelser til de stedene hvor det pågår store industriutbygginger for olje og gass.

Nord-Norge har spredt bosetting, lange avstander, sammensatt topografi og vanskelige klimatiske forhold. Europavei 6 (E6) er ryggraden i den landbaserte infrastrukturen mellom Nord-Norge, resten av landet og det øvrige Europa. Dagens E6 er av alt for dårlig kvalitet og de forbedringstiltak som så langt har vært satt i gang har stort sett vært utbedringer av ”flaskehals”. Nå er det behov for en strengere prioritering av midler til vei, og en storstilt satsning på E6 må innledes snarest.

I forbindelse med nordområdesatsingen, kan det være aktuelt å vurdere mulighetene for å planlegge en oppstart av Nord-Norgebanen, i første omgang strekningen Narvik – Tromsø.

11. Industri og maritime næringer

Nordland er landsdelens store industrifylke med drøyt 60 prosent av landsdelens industri-sysselsetting. Mo i Rana, Mosjøen og Glomfjord har stor prosessindustri. Næringsmiddelindustri (herunder fiskeforedling), kraftforsyning, verkstedsindustri, metall og metallvareindustri, trelast og trevareindustri, mineraler og kjemisk industri er de viktigste industrigrenene. LO vil arbeide for at regionen kan bevare og videreutvikle en levedyktig industri, bant annet ved å bidra til å utvikle et

nordnorsk nettverk for verkstedindustrien, det maritime miljøet og høyskole- og universitetsmiljøene. Et slikt samspill vil kunne gi gode muligheter for å videreutvikle en levedyktig industri og et sterkt maritimt miljø.

12. Malmer og mineraler

De store internasjonale aktørene er samstemte i sin analyse av at det vil bli et økende behov for tilgang på mineral- og metallressurser i verden. Dette er helt parallelt med oljeselskapenes utfordringer med å fornye ressursbasen sin like raskt som en tar ut olje. Særlig i nord er det grunn til å anta at aktiviteten vil kunne øke sterkt som følge av rettighetsavklaringer og ny minerallov med virkning fra 2010. Å øke leteaktiviteten er i så måte helt nødvendig.

I tråd med Regjeringen holdning i "Nye byggesteiner i nord" mener også LO at eierskapet må baseres i nord og at regionen og aktørene i landsdelen må være villig til å realisere satsningen. Man bør se på muligheten for danne et nordnorsk gruveselskap, med både private og offentlige kapitalkilder, som kan være en pådriver for å utvikle naturressursene i landsdelen.

Problemstillingene rundt deponering av avgangsmasse fra bergindustrien er satt på dagsorden etter gjenoppstarten av Sydvaranger gruver. LO forventer at denne utfordringen løses på en måte som gjør at rammebetingelsene for næringen blir stabile og forutsigbare, og med minst mulig skade for natur og miljø.

13. Faglig samarbeid og utvikling

LO har fra Sovjetunionens sammenbrudd hatt et omfattende samarbeid med russisk fagbevegelse i Nordvest-Russland. LOs samarbeid har i all hovedsak vært konsentrert om fagbevegelsen i Murmansk og Arkhangelsk. Det er etablert politiske kontakter og det gjennomføres omfattende prosjektsamarbeid i regionen. Fra LOs side har arbeidet vært gjennomført av lokale, regionale og nasjonale aktører. Prosjektene har satt søkelyset på utfordringer og muligheter knyttet til å drive fagbevegelsesarbeid i Barentsregionen. Prosjektarbeidet blir støttet av Utenriksdepartementet. Det faglige samarbeidet mellom norsk og russisk fagbevegelse har som overordnet målsetning å styrke arbeidstakernes rettigheter og fagbevegelsens innflytelse.

Det er i dag betydelige forskjeller i lønns- og arbeidsforhold mellom Norge og Russland. En aktiv næringspolitikk og en åpen grense er nødvendig for å redusere disse forskjellene, men det er viktig at ikke økt nærings-samarbeid fører til reduserte standarder og sosial dumping. Fagbevegelsen, næringsliv og offentlige myndigheter har et stort ansvar for å unngå dette.

”LO mener at Nordområdene må være et av Norges viktigste strategiske satsingsområder i årene som kommer. En offensiv næringspolitikk vil muliggjøre utviklingen av dette området og ivareta norsk suverenitet.

Vi må sikre en bærekraftig forvaltning av de rike fiskeri- og energiressursene. Det må utvikles teknologi som tilfredsstiller miljøkravene i et av verdens mest produktive naturområder. Det potensialet som ligger i fiskeriene, sjømatproduksjon og forskning og utvikling av produkter fra havet knyttet til bioteknologi er viktige både for næringsutvikling og bosetting i området.”

Landsorganisasjonen i Norge
Youngs gate 11, 0181 Oslo
Telefon: 0 32 00
Telefaks: 23 06 17 43
E-post: lo@lo.no
www.lo.no